

VÄRDEBESKRIVNING**Område av riksintresse för naturvård i Skåne län****Datum:** 2023-11-30**Områdesnummer:** NRO 12 002**Områdesnamn:** Nedre Stensån**Kommun:** Båstad (1278)**Kartblad:** 042; 4C Halmstad SV**Area:** 20 ha**Naturgeografisk region:** 10 Södra Hallands kustland**Kust/havsregion:** 2 Kattegatt**Regionindelning för sjöar och vattendrag:** Avrinningsområde 97, Stensån**Agrara kulturlandskapsregioner:** 2 Sydsvenska odlingsbygderna**Landskapsformer:** Slätt med relativ höjd 0 - 20 m, gravsänka, horst, sandstrand, bukt**Riksvärde:**

Tabellen läses från vänster till höger

Vattendrag	Fauna	

Värdebeskrivning: Stensån har i sin helhet med biflödena väldigt höga naturvärden och riksintresseobjektet är en viktig förbindelse mellan havet och resten av åfåran som fortsätter in i Hallands län. Inga aktiva vattenkraftverk finns i åfåran, vilket är ovanligt på västkusten. Stensån är unik på grund av att det inte har släppts ut någon förädlad fisk. Stammarna av lax och havsöring är därav ursprungliga och av stort skyddsvärde.

I Stensån med biflöden förekommer flera hotade arter som är beroende av riksintresseobjektets förbindelse med havet. Uppströms i Stensån förekommer till exempel den starkt hotade flodpärlmusslan, vars värd fisk är lax och öring. För att säkerställa flodpärlmusslans fortlevnad behöver därför lax och öring kunna vandra genom området, samt ha bra livsmiljöer, vilket innebär bra och varierade bottensubstrat, tillräckliga flöden, samt tillräckliga ekologiskt funktionella skyddszoner/trädridåer. I ån förekommer även havs- och flodnejonöga som ställer liknande krav. Havsnejonöga är en ovanlig och starkt hotad fisk. I ån förekommer flertalet andra fiskarter och nämns kan till exempel den akut hotade ålen. Längs ån uppehåller sig även rödlistade arter som utter och kungsfiskare.

I den nedre delen av riksintresseobjektet finns naturligt meandrande åsträckor med stenig-grusig botten, trädriddåer och till viss del värdefull bottenfauna. Potential finns även att förstärka naturvärdena i resterande delar genom restaurering av vattendraget.

Stensån är utpekad av Naturvårdsverket som nationellt särskilt värdefullt vatten med avseende på naturvärde inom miljö kvalitetsmålet levande sjöar och vattendrag och ingår i Skånes blå-gröna infrastruktur som en värde trakt.

Huvudkriterier: B, C, D

Förutsättningar för bevarande:

- Stensån bevaras som oreglerat vattendrag.
- Åtgärder mot försurning, fortsatt kalkning.
- Minskning av närsalter.
- Bevara och återställa trädriddåer.
- Tillräcklig förekomst av död ved i vattendraget.
- Ingen negativ påverkan på hydrologi, vattenkvalitet eller vattenmiljö.
- Att åbotten inte slammar igen av sediment.
- Att tillräckliga ekologiskt funktionella skydds zoner finns.
- Vattendrag restaurering i onaturliga åsträckor med låga naturvärden.

Områdets värden kan påverkas negativt såväl inom som utanför riksintresseområdet av:

- Exploatering för bebyggelse, industri, ledningsdragningar, avloppsrör, vägdragningar mm.
- Utsläpp av avloppsvatten.
- Låga flöden till följd av bevattningsuttag, uttag av vatten för andra ändamål, klimatförändringar eller eventuellt dammar.
- Försurning.
- Skogsdikning.
- Rensning, dikning, muddring eller breddning av vattendragen i området.
- Vandringshinder och vattenreglering.
- Tillförsel av organiska gifter.
- Överfiske.
- Inplantering av främmande lax- och öringstammar.
- Skogsavverkning längs vattendraget.
- Dikning och utläckage av näringsämnen från omgivande marker.
- Påslamning, dvs tillförsel av partiklar från omgivande marker, dagvatten etc.
- Temperaturhöjning i vattnet, på grund av t.ex. för dålig skuggning, lite vatten, nedströms dammar, utsläpp av varmt processvatten.
- Sanka områden invid ån fylls ut.
- Förändringar i områdets hydrologi från både inom och utanför området genom t.ex. markavvattning.
- Borttagning av ekologiskt funktionella skydds zoner och uppodling eller exploatering av det strandnära området/skydds zonen.
- Borttagande av död ved i vattendraget.

- Försämring av vattenkemi och vattenkvalité.
- Införsel av främmande och/eller invasiva arter.

Säkerställande (inklusive skötsel-/bevarandeplaner):

- Djur- och växtskyddsområde Bjärehalvöns kuster (1967-01-17).

Områdets huvuddrag: Stensåns avrinningsområde omfattar en yta av ca 285 km² och sträcker sig längs Hallandsåsens nordsida i Halland- och Skåne län. Ån är ca fyra mil lång och bland biflöderna finns flera bäckraviner med höga naturvärden. Stensån är känslig för försurning och huvudfåran kalkas kontinuerligt. Vattnet är tidvis starkt humusfärgat, vilket härrör från skogs- och myrmarker i källområdena. I de nedre delarna av ån i både Skåne- och Hallands län har delar av ån rätats, rensats och exploaterats. Riksintresseobjektet som ingår i Skåne län omfattar nedre Stensån med strandområden mellan mynningen i havet och länsgränsen mot Hallands län. Åns mynning är vid Eskilstorpsstrand öster om Båstad och ca 5km uppströms vid E6an går ån in i Hallands län och övergår i riksintresseobjektet NRO 13023.

Stensåns nedre del är till stor del kanaliserad med lägre naturvärden, men närmast utloppet genom Hemmeslöv meandrar ån och är relativt orörd, vilket medför högre naturvärden. I denna del finns strömmande partier med stenig-grusig botten, bitvis breda lövträddråer och till viss del värdefull bottenfauna. Uppströms mot kommungränsen är ån mestadels lugnflytande med sandig eller gytjig botten och längs stränderna gränsar de smala träddråerna till odlingsmarkerna. Denna del har lägre naturvärden. Delar av utloppet fungerar som estuarium och mynningen har sandig botten och byter ständigt form. Den ekologiska statusen uppnår ej god status, utan bedöms som måttlig på grund av hydromorfologisk påverkan från jordbruket, t.ex. rätning av vattendraget. Dess kemiska status uppnår ej god.

I Stensån finns ursprungliga stammar av lax och havsöring som har lekbottnar längre upp i ån, i Hallands län. Skyddsvärdet av att bevara laxfiskarnas genetiska uppsättning är stort. Bestånden av laxfisk har höga tätheter i ån. En bit uppströms i Stensån förekommer den starkt hotade flodpärlmusslan, vars värd fisk är lax och/eller öring. För att säkerställa flodpärlmusslans fortlevnad behöver därför lax och öring kunna vandra ända upp till området kring Kärramölla i Halland, samt ha bra livsmiljöer på vägen, d.v.s. bra och varierade bottensubstrat, tillräckliga flöden, samt tillräckliga ekologiskt funktionella skyddszoner/träddråer. Detsamma gäller för havs- och flodnejonöga som förekommer i ån. De behöver också kunna vandra upp i ån och ha tillgång till lekvatten. Havsnejonöga är en ovanlig fisk som är starkt hotad. Andra fiskar som förekommer i ån är t.ex. bäcknejonöga, gädda, abborre, mört, id, löja, groplöja, elritsa, skrubbskädda, småspigg och den akut hotade ålen. Delar av Stensån har rik bottenfauna och inom Skånes nedre del av ån är rödlistade arter som sötvattengråsuggan *Proasellus coxalis* och dagsländan *Rhithrogena germanica* noterade. I florin kan nämnas det rödlistade gräset vildris som förekommer i/vid ån och den rödlistade mossan gul hårgräsmossa som har noterats på en bro. Längs ån uppehåller sig även utter och kungsfiskare.

Skal av den starkt hotade tjockskalig målarmussla har tidigare hittats i ån, men det är högst osäkert om arten fortfarande finns kvar.

Friluftslivet: Sportfiske bedrivs i den nedre delen av Stensån. Ån rinner bitvis genom tätort. Skåneleden går genom området.

Anmärkningar: Nedre Stensån har utmärkts schematiskt då det är ån med stränder men inget omland som är av riksintresse. Riksvärden kan påverkas av förhållandena i omkringliggande landskap, vilket innebär att även hänsyn behöver tas till riksvärdena utanför riksintresseområdets gränser. Vid användning av värdebeskrivningen ska aktuell kunskap om bevarandekologi och aktuella värden beaktas då forskningen utvecklas samt kunskapsunderlag och naturmiljöer förändras. Mindre delar av området ingår i Skånes kulturmiljöprogram från 2006. Objektet ligger inom område av riksintresse för friluftslivet (Bjärekusten-Skålderviken).

Referenser:

- ArtDatabanken. 2023. Artportalen enligt rödlistan 2020.
- Fiskevårdsteknik AB. 2005. Förslag till fiksevårdsplan, Stensån, Båstads kommun.
- Länsstyrelsen Halland. 2011. Inventering med åtgärdsförslag för stormusslor i Stensån 2007. Meddelande 2011:8.
- Länsstyrelsen Skåne. 2023. Kartor och underlag för planeringsarbete Grön infrastruktur. Information finns på Länsstyrelsen Skånes hemsida.
- Länsstyrelsen Skåne. 2023. Nationellt värdefulla och särskilt värdefulla vatten. Information finns på Länsstyrelsen Skånes hemsida.
- Stensåns vattenråd. 2023. Information från Stensåns vattenråds hemsida.
- Svenskt elfiskeregister – SERS. 2023. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Institutionen för akvatiska resurser. <http://www.slu.se/elfiskeregistret> [2023-07-03]
- VISS. 2023. Stensån MS_CD: WA68110960 VISS EU_CD: SE625688-374142. VattenInformationssystem Sverige hemsida.
- VISS. 2023. STENSÅN:Havet-Järnvägen MS_CD: WA15352547 VISS EU_CD: SE625637-369083. VattenInformationssystem Sverige hemsida.